

4. Деякі питання виконання підготовчих і будівельних робіт: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.2011. № 466. *Урядовий кур'єр*. 2011. № 85.
5. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34, ст.343
6. Битяк Ю. П., Гарашук В. М., Дяченко О. В. Адміністративне право України : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
7. Аверьянов В. Б. Функции и организационная структура органа государственного управления. К.: Наукова думка, 1979. 150 с.
8. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом: Опыт системного исследования. 2-е доп. изд. М.: Политиздат, 1973. 392 с.
9. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. та перероб. К.: Атіка, 2003. 576 с.
10. Кравцова Т. М. Дослідження видів функцій державного управління та їх значення у процесі державно-управлінської діяльності. *Форум права*. 2011. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_84.
11. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія. За заг. ред. Сергія Чернова, Валентини Воронкової, Віктора Банаха, Олександра Сосніна, Пранаса Жукаускаса, Йоліти Ввайнхардт, Регіни Андрукайтене. Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2017. 608 с.
12. Публічне адміністрування: навчальна програма курсу. *Публічне адміністрування*. 2017. URL: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_default.aspx?M=k1201&T=05&lng=1&st=0
13. Чистов С. М., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф. та ін. Державне регулювання економіки: Навч. Посібник. К.: КНЕУ, 2000. 316 с.
14. Олюха В.Г. Оптимізація капітального будівництва : господарсько-правові проблеми : монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 302 с.

УДК 342.9

ЛЕВИЦЬКА К. Ю.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОДАТКОВИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті визначено теоретико-методологічні засади дослідження додаткових адміністративних стягнень в системі адміністративної відповідальності. Дослідження додаткових адміністративних стягнень у системі адміністративної відповідальності забезпечується застосуванням трьохрівневої структури методів пізнання: перший рівень (аксіологічний, герменевтичний, синергетичний, компаративістський, системний та функціональний філософські підходи); другий рівень (методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, моделювання та аналогії, методи спостереження та математичної статистики); третій рівень (історико-правовий та формально-правовий методи).

Ключові слова: адміністративне правопорушення, адміністративне стягнення, додаткові адміністративні стягнення, адміністративна відповідальність, методи дослідження.

В статье определены теоретико-методологические основы исследования дополнительных административных взысканий в системе административной ответственности. Исследование дополнительных административных взысканий в системе административной ответственности обеспечивается применением тре-

хуровневой структуры методов познания: первый уровень (аксиологический, герменевтический, синергетический, компаративистский, системный и функциональный философские подходы); второй уровень (методы анализа и синтеза, индукции и дедукции, абстрагирования и обобщения, моделирования и аналогии, методы наблюдения и математической статистики); третий уровень (историко-правовой и формально-правовой методы).

Ключевые слова: административное правонарушение, административное взыскание, дополнительные административные взыскания, административная ответственность, методы исследования.

The article defines the theoretical and methodological principles of the study of additional administrative penalties in the system of administrative liability. The study of additional administrative penalties in the system of administrative responsibility is provided by the application of a three-level structure of methods of cognition: the first level (axiological, hermeneutic, synergetic, comparative, systemic and functional philosophical approaches); second level (methods of analysis and synthesis, induction and deduction, abstraction and generalization, modeling and analogy, methods of observation and mathematical statistics); third level (historical-legal and formal-legal methods).

Key words: administrative offense, administrative penalty, additional administrative penalties, administrative liability, research methods.

Актуальність теми. Предмет наукового пізнання обумовлює вибір методологічного інструментарію. Дослідження додаткових адміністративних стягнень в системі адміністративної відповідальності доречно здійснювати з урахуванням принципу методологічного плюралізму. За таких умов отримані теоретичні знання будуть адекватними соціально-правовій реальності та доцільними в обґрунтуванні пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства.

Як слушно зазначає М.В. Костицький, для розвитку науки та отримання нових знань дослідник повинен володіти методологічною свободою: не предмет визначає метод, а науковець. За методологію він може обирати будь-яку теорію, пов'язану з нею систему категорій, понять, правил, та через призму цієї теорії (як готової методології) пізнавати юридичну дійсність, а може сам (якщо він здатний) виробляти власну методологію [1, с. 211]. Під час здійснення правових досліджень має сенс відмовитися від вертикальних ієрархій методології, які визначаються як філософська, загальнонаукова, конкретно-наукова, а розташувати їх горизонтально. Тоді учений зможе їх використовувати за власним вибором. Методологія, на думку М.В. Костицького, є необхідною для розвитку наукового світогляду [2, с. 6].

Вказаній проблематиці присвячено **наукові публікації таких вчених**, як В. Б. Авер'янова, С. Г. Брателя, О. І. Безпалової, В. В. Галунька, І. П. Голосніченка, О. Ю. Дрозда, О. Ф. Кобзаря, В. В. Коваленка, В. К. Колпакова, С. Ф. Константінова, О. В. Копана, М. В. Корнієнка, О. В. Кузьменко, М. В. Лошицького, Р. А. Сербина, О.С. Юніна та ін.

Мета статті полягає у тому, щоб на основі аналізу досягнень юридичної науки визначити теоретико-методологічні засади дослідження додаткових адміністративних стягнень в системі адміністративної відповідальності.

Виклад основного матеріалу. Аксиологічний (ціннісний) підхід дозволить дослідити додаткові адміністративні стягнення в системі адміністративної відповідальності за відповідністю загальнолюдським фундаментальним цінностям, як от справедливість, правова рівність, гуманізм, суспільне благо. Основою аксиологічного підходу, на думку В.С. Бігуна, є визнання людини найвищою соціальною цінністю та визнання права цінністю, формою відображення і способом втілення людських цінностей. Закономірністю формування, прояву й розвитку ціннісних властивостей відношення людини й права є розвиток і поступальне здійснення гуманістичної природи права. Одним із проявів такого здійснення є поступ як філософсько-правової та політико-правової думки, так і політико-правової практики у напрямі визнання та утвердження людини «найвищою соціально-правовою цінністю» [3, с. 4]. Цінності є смислоутворюючою основою буття людини, за якими визначається потреба у накладанні на правопорушника додаткових адміністративних стягнень. Аксиологічний підхід є визначальним у протидії та запобіганні адміністративним правопорушенням уповноваженими суб'єктами, інакше природні права та свободи особи не мають сенсу, особа опиняється в ситуації цілковитої незахищеності.

С.А. Калінін акцентує увагу на тому, що аксіологія як вчення про цінності, взяте у контексті світоглядного розуміння людини. Вона дозволяє характеризувати ієрархію цінностей, що склалися стосовно конкретного світогляду й антропології, описувати їх зміст стосовно конкретної цивілізації, взятому у певному історичному часі [4, с. 270]. Відтак аксіологічний підхід дозволить врахувати належність правових явищ до різних культур із власними ціннісними настановами у компаративному дослідженні.

Герменевтичний підхід дозволить розглядати норми права, що стосуються додаткових адміністративних стягнень, як юридичний текст, який є основним елементом позитивного права. У науковій літературі «юридична герменевтика» визначається мистецтвом тлумачення юридичних текстів (законів); теорією розуміння й осягнення сенсу джерел права, що піддаються тлумаченню; мистецтвом розуміння чужої індивідуальності (суб'єктне ставлення до об'єкта, що потребує розуміння); вченням про принципи гуманітарних наук [5, с. 39]. Тобто герменевтичний підхід забезпечує тлумачення нормативно-правових актів з позиції законодавця.

Предметом юридичної герменевтики, за визначенням О. М. Гермашева, є знання про способи з'ясування та роз'яснення змісту правової норми (тлумачення), а також знання про способи викладу правової норми, волі в юридичному тексті (юридична техніка) [6, с. 84]. Специфічність юридичної герменевтики полягає в тому, що вона виступає як складне наукове явище, засноване на підходах і методах, запропонованих філософами як минулого, так і сьогодення, і знаходить своє вираження головним чином у способах тлумачення тексту юридичного змісту. Мета юридичної герменевтики не тільки в тому, щоб усвідомити сенс норми, але й у тому, щоб перевести цей сенс на мову більш конкретних висловлювань, наближених до практичних ситуацій настільки, щоб не виникало сумнівів у їх належності нормі, яка тлумачиться, і тим самим полегшувати її застосування [5, с. 40].

Застосування герменевтичного підходу у дисертаційному дослідженні додаткових адміністративних стягнень допоможе не лише інтерпретувати та розуміти текст правової норми, а й створити онтологічний базис, поверх якого можливим є надбудова вторинного розуміння. Наприклад, з одного боку, добре усвідомити передумову розуміння закону (природу особистості і пов'язаний із нею економічний, політичний, етичний тощо бік справи), а з іншого – як те чи інше рішення виноситься (вторинне розуміння права), зважаючи на передумови розуміння закону [7, с. 9].

Синергетичний підхід забезпечить вивчення предмета дисертаційного дослідження як складної системи. Власне поняття «синергетика» означає «спільний, узгоджений, діючий» [8, с. 902].

На думку О.М. Балинської, В.А. Яценка, синергетика як підхід до дослідження права важлива передусім своїми методологічними можливостями відкриття внутрішніх механізмів самоорганізації права як системи і ствердження конструктивних напрямів її подальшого розвитку. Вона орієнтує розвиток системи права, вказуючи вихід зі стану ентропії на злам соціальних епох, що проявляється у транзитивності більшості соціальних інститутів, цінностей і норм. Синергетика здатна забезпечити вивчення права механізмами спонтанного формування і збереження складних систем, зокрема тих, що перебувають у стані нестійкої рівноваги із зовнішнім середовищем, потребують підтримки стабільності та здатні до самоорганізації [9, с. 10-11].

Деякі науковці визначають взаємозв'язок діалектики та синергетики. За допомогою синергетики можна визначити діалектичні закономірності. Так, через механізм виникнення і розвитку параметру порядку визначається дія закону переходу кількості в якість, що доповнює закони діалектики новими закономірностями [10, с. 2]. В цьому розумінні синергетичний підхід дозволить у напрямі пошуку шляхів до удосконалення законодавства, що стосується додаткових адміністративних стягнень, передбачити в системі адміністративної відповідальності найбільш оптимальні варіанти.

Компаративістський підхід дозволить зіставити або протиставити українську практику застосування додаткових адміністративних стягнень в системі адміністративних стягнень з відповідним досвідом правових систем інших держав, виділити позитивні та негативні компоненти імплементації, що враховуватимуться при визначенні шляхів удосконалення вітчизняного законодавства за напрямом. Водночас розуміння компаративістського підходу (лат. *comparativus* – порівняння), як зазначають О.В. Чернецька та В.С. Шилінгов, не зводиться лише до порівняльно-правового аналізу законодавства, окремих галузей та інститутів права. Воно спрямоване на отримання цілісної картини правового розвитку світу [11, с. 24].

Порівняння існуючих у різних правових системах норм та юридичної практики різних країн, на думку Р. Паунда, – це перший крок на шляху порівняльно-правового пізнання. Наступним

і вагомим у цьому напрямі етапом є проведення глибокого аналізу порівнюваного нормативно-правового матеріалу та визначення («формулювання») загальних правових принципів [12].

Ми вважаємо, що для вирішення питання про позитивність / негативність імплементації правової норми важливим є визначення критеріїв, за якими застосування компаративістського підходу буде адекватним. На підтвердження висловленого наведемо позицію О.В. Чернецької та В.С. Шилінгова, які пишуть, що правильно визначений критерій може допомогти віднайти інститути й норми, що належать до різних правових систем та піддаються порівнянню між собою настільки, що це порівняння є виправданим. Відправним пунктом тут є використання тих самих понять і термінів, якими користуються в іншій правовій системі, і це дає ефект при порівнянні споріднених систем. При розширенні кола порівнюваних правових явищ зменшується вірогідність тотожності юридичної термінології і зростає ризик помилок під час пошуку іноземного юридичного поняття або терміна, який відповідав би вітчизняному [11, с. 27].

Системний підхід дозволить пізнати, дослідити додаткові адміністративні стягнення як складний об'єкт в системі адміністративної відповідальності. Як зазначає Н.С. Полудьонна, пізнання на основі системного підходу передбачає визначення елементів системи, визначення елементів у системі, дослідження функціонування елементів у системі, дослідження функціонування системи в цілому, дослідження історії системи, інтеграцію знань з метою створення теорії функціонування системи та управління нею, а також розробку програми управління системою. На думку дослідниці, у кожному конкретному випадку такий підхід повинен враховувати якісну своєрідність предмета та об'єкта дослідження [13, с. 18].

Враховування особливого місця додаткових адміністративних стягнень у системі адміністративних стягнень зокрема та системі адміністративної відповідальності в цілому забезпечить евристичну функцію наукового пізнання предмета дослідження. Обґрунтовано дозволить довести тезу, що додаткові адміністративні стягнення є системним утворенням, кожен елемент в якому не лише перебуває у внутрішній взаємодії, а й має зовнішні зв'язки. Додаткові адміністративні стягнення є цілісним утворенням, що відповідає ознакам системи, виділеним В.Г. Афанасьєвим [14]. Зокрема, наявність інтегративних якостей, наявність складових компонентів, часток – оплатне вилучення, конфіскація, позбавлення права керування транспортним засобом, обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, – наявність функціональних характеристик [14].

Функціональний підхід дозволить проаналізувати умови застосування додаткових адміністративних стягнень, особливості їх функціонування у судовому процесі та механізм накладання на правопорушника. Застосування функціонального підходу обумовлена потребою пізнання різних видів додаткових адміністративних стягнень в системі адміністративної відповідальності.

Накладання додаткових адміністративних стягнень на особу закріплено системою відповідних правових норм [15, с. 88], тому такий підхід сприятиме спостереженню за їх практичною реалізацією. Як зазначає Р. Циппеліус, юридичні міркування, чи юридична аргументація, хоча й мають раціональну структуру, однак не забезпечують бездоганної точності [16, с. 163]. Необхідним є не догматичне правозастосування з метою пошуку справедливості в кожному конкретному випадку. Функцією норм права є напрям тлумачення, доповнення й виправлення законів [16, с. 10-11]. Функціональний підхід полягає в органічному дослідженні праворозуміння, правоутворення й правореалізації. Пізнати право можливо через усвідомлення його функцій [17, с. 26].

Висновки. Всебічність та глибину дослідження додаткових адміністративних стягнень у системі адміністративної відповідальності забезпечується застосуванням трьохрівневої структури методів пізнання.

На першому рівні визначальними є аксіологічний, герменевтичний, синергетичний, компаративістський, системний та функціональний філософські підходи. На другому рівні пріоритетними є загальнонаукові методи, як от методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, абстрагування та узагальнення, моделювання та аналогії, методи спостереження та математичної статистики. На третьому рівні доцільними є спеціальнонаукові методи, а саме: історико-правовий та формально-правовий методи.

Список використаних джерел:

1. Костицький М.В., Кушакова-Костицька Н.В. Діалектика права як загальне вчення про право. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2014. №2. С. 208-213.
2. Костицький М.В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 3-11.

3. Бігун В. С. Людина в праві: аксіологічний підхід : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.12. Київ., 2004. 19 с.
4. Калинин С.А. Методологическое измерение аксиологии права. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2011. Т. X. С. 269-279.
5. Ловпаче З.Х. Юридическая герменевтика как раздел науки о понимании. *Вестник Адыгейского государственного университета. Серия: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология*. 2011. Вып. 3. С. 36-42.
6. Гермашев А.Н. Юридическая герменевтика как наука о способах изложения воли в юридическом тексте и способах ее толкования. *Законы России*. 2010. № 1. С. 82–86.
7. Дружиніна-Сендецька Т.В. Тлумачення у праві: особливості герменевтичного підходу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01 Харків, 2015. 16 с.
8. Історія філософії. Словник / за заг. ред. В. І. Ярошовця. Київ: Знання України, 2006. 1200 с.
9. Балинська О.М., Ященко В.А. Синергетика як методологічна парадигма юридичних досліджень. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2017. № 4. С. 3-12.
10. Джужа О. М., Орлов Ю.Ю., Калюжний Р. А. Щодо можливості вивчення правових явищ з позицій синергетики. *Право і суспільство*. 2009. № 2. С. 3–12.
11. Чернецька О. В., Шилінгов В. С. Юридична компаративістика як самостійна юридична наукова дисципліна. *Порівняльно-правові дослідження*. 2009. №1. С. 23-28.
12. Pound R. Comparative Law in Space and Time. *The American Journal of Comparative Law*. 1955. Vol. 4. P. 70.
13. Полудьонна Н.С. Системний підхід у дослідженні суспільства і психології людини. *Психічне здоров'я*. 2005. № 1 (6). С.18-22.
14. Афанасьев В.Г. Общество: системность, познание и управление. Москва: Политиздат, 1981. 432 с.
15. Гусарев С. Д. Теорія права і держави. Київ: Всеукр. асоціація видавців «Правова єдність». 2008. 270 с.
16. Ципеліус Р. Юридична методологія. Київ: Реферат, 2014. 176 с.
17. Дудченко В. В. Філософія права професора Р. Ципеліуса. *Юридичний вісник*. 2014/4. С. 24-30.

УДК 342.9

ЛУК'ЯНОВА Г. Ю.

ФУНКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КООРДИНАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

У статті досліджено функції адміністративно-правового забезпечення координації діяльності суб'єктів протидії корупції. Запропоновано класифікувати функції адміністративно-правового забезпечення координації діяльності суб'єктів протидії корупції на основні та факультативні. До основних функцій адміністративно-правового забезпечення координації діяльності суб'єктів протидії корупції віднесено інформативну, узгоджуючу та аналітичну. Серед факультативних функцій адміністративно-правового забезпечення координації діяльності суб'єктів протидії корупції виділено законопроектну, виховну та євроінтеграційну функції. Почергово проаналізовано зміст кожної функції.

Ключові слова: функція, правове забезпечення, адміністративно-правове забезпечення, координація, діяльність, суб'єкт, корупція, протидія корупції.

© ЛУК'ЯНОВА Г. Ю. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та інформаційного права (Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»)